

Trøndelag fylkeskommune
Tröndelagen fylhkentjfelte

 NTNU

Institutt for pedagogikk
og livslang læring

IPLs rapportserie

Nr. 7/2022

Jan Arvid Haugan og Maja Olsen Österås

TRÖNDERMODELLEN, SPISSET TOPPIDRETT

Utredning del 2: Veileder

ISSN 2535-7147

INNHALDSFORTEGNELSE

1. INNLEDNING	4
2. TRØNDERMODELLEN	5
2.1 <i>Visjon: Verdens beste toppidrettsregion</i>	5
2.2 <i>Heimdal videregående skole</i>	6
2.2.1 <i>Idretter ved skolen</i>	6
2.2.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	6
2.3 <i>Meråker videregående skole</i>	7
2.3.1 <i>Idretter ved skolen</i>	7
2.3.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	7
2.4 <i>Melhus videregående skole</i>	7
2.4.1 <i>Idretter ved skolen</i>	7
2.4.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	7
2.5 <i>Oppdal videregående skole</i>	8
2.5.1 <i>Idretter ved skolen</i>	8
2.5.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	8
2.6 <i>Steinkjer videregående skole</i>	8
2.6.1 <i>Idretter ved skolen</i>	8
2.6.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	9
2.7 <i>Strinda videregående skole</i>	9
2.7.1 <i>Idretter ved skolen</i>	9
2.7.2 <i>Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett</i>	9
3. SYSTEM FOR KVALITETSSTYRING	10
3.1 <i>Litteraturgjennomgang: Forskning på faktorer som påvirker utvikling i doble karrierer</i>	10
3.1.1 <i>Holistisk struktur</i>	11
3.1.2 <i>Delt filosofi for doble karrierer</i>	12
3.2 <i>Kvalitetskriterier</i>	13
3.2.1 <i>Inntak</i>	13
3.2.2 <i>Organisering og tilrettelegging på skolen</i>	13
3.2.3 <i>Organisering og ansvar</i>	13
3.2.4 <i>Prestasjonskultur</i>	14
3.2.5 <i>Anlegg</i>	14
3.2.6 <i>Oppfølging av Trøndermodellen</i>	14
3.3 <i>Prinsipper for ansettelser av trenere/lærere</i>	15
3.3.1 <i>Kjøp av idrettsspesifikke tjenester og kompetanse</i>	15
3.3.2 <i>Ansvar og forpliktelser</i>	15
3.4 <i>Aktørenes mandat</i>	16
3.4.1 <i>Trøndelag fylkeskommune</i>	16
3.4.2 <i>Olympiatoppen Midt-Norge</i>	16
3.4.3 <i>Skolen og idretten</i>	16
3.4.4 <i>Trener spisset toppidrett</i>	16
3.5 <i>Årshjul for oppfølging og kvalitetsutvikling i spisset toppidrett</i>	18
3.5.1 <i>Møteplasser</i>	19
3.5.2 <i>Oppfølging av miljøene og trenerne</i>	19
3.5.3 <i>Samhandling TRFK og OLTMN</i>	19
3.5.4 <i>Forskning og utvikling</i>	20
3.5.5 <i>Revidering av veileder</i>	20
4. RESSURSFORDELINGSMODELLEN	21
4.1.1 <i>Fireårige løp</i>	21

4.1.2	<i>Ressursfordelingsmodell for spisset toppidrett</i>	22
4.1.3	<i>Kommentarer til ny ressursfordelingsmodell for spisset toppidrett</i>	23
REFERANSER		25
VEDLEGG		30
	<i>Vedlegg A: Talentveileder</i>	30
	<i>Vedlegg B: Kriterier for uttak og målgruppe</i>	36

1. INNLEDNING

Dette er en veileder for tilbudet om spisset toppidrett i Trøndermodellen, og et resultat av en utredning som ble igangsatt høsten 2020. Utredningsmandatet etterspurte en utforskning av tilbudets system for kvalitetsstyring, ressursbruk og alternative modeller for spisset toppidrett. Basert på tidligere utredninger, skriftlige rapporter og intervju med representanter fra hhv. Trøndelag fylkeskommune, de seks videregående skolene som tilbyr spisset toppidrett, idretten og Olympiatoppen Midt-Norge kom arbeidsgruppen frem til at det fortsatt eksisterer ulik forståelse for hvordan det kan legges til rette for en optimal utviklingsarena for de største talentene i de respektive idrettene gjennom skole/idretts-modellen i tilbudet om spisset toppidrett, se *Utredning del 1: kunnskapsgrunnlag* (Haugan & Østerås, 2022) for mer informasjon.

Funnene fra utredningens del 1 resulterte i fem anbefalinger fra arbeidsgruppen:

- I) ... en tydelig avklaring av de ulike aktørenes mandat/roller i tilbudet om spisset toppidrett
- II) ... et avklaringsmøte mht. system for kvalitetsstyring i tilbudet om spisset toppidrett for alle involverte aktører
- III) ... å innstille en kontaktperson for spisset toppidrett i Trøndelag fylkeskommune
- IV) ... å revidere/harmonisere en differensiert ressursfordelingsmodell basert på tydelige og transparente kriterier
- V) ... å utvikle en tydelig og transparent veileder for tilbudet om spisset toppidrett

Denne veilederen er det direkte svar på arbeidsgruppens femte anbefaling, samtidig som den også inneholder beskrivelser som er relatert til de fire første anbefalingene. I det følgende presenteres Trøndermodellens visjon og organisering, før de 17 tilbudene ved de seks videregående skolene blir redegjort for i veilederens første del. I veilederens andre del beskrives tilbudets system for kvalitetsstyring. Dette introduseres av en kort gjennomgang av tidligere forskning på faktorer som påvirker elevenes/utøvernes prestasjonsutvikling og trivsel i kombinerte tilbud om utdanning og toppidrettssatsning. Etter dette introduseres de 15 kvalitetskravene som skal styre tilbudenes innhold og organisering, prinsipper for ansettelse av trenere/lærere, aktørenes mandat, og til slutt et årshjul for oppfølging og kvalitetsutvikling i tilbudet om spisset toppidrett. I veilederens tredje og siste del beskrives den reviderte ressursfordelingsmodellen som ble vedtatt av Hovedutvalg for utdanning 06.04.22 (Arkivsak-dok. 202209688). Dette innledes med en kort beskrivelse av forutsetningene for de ulike tildelingene og deretter kriteriene for tildeling av ressurser.

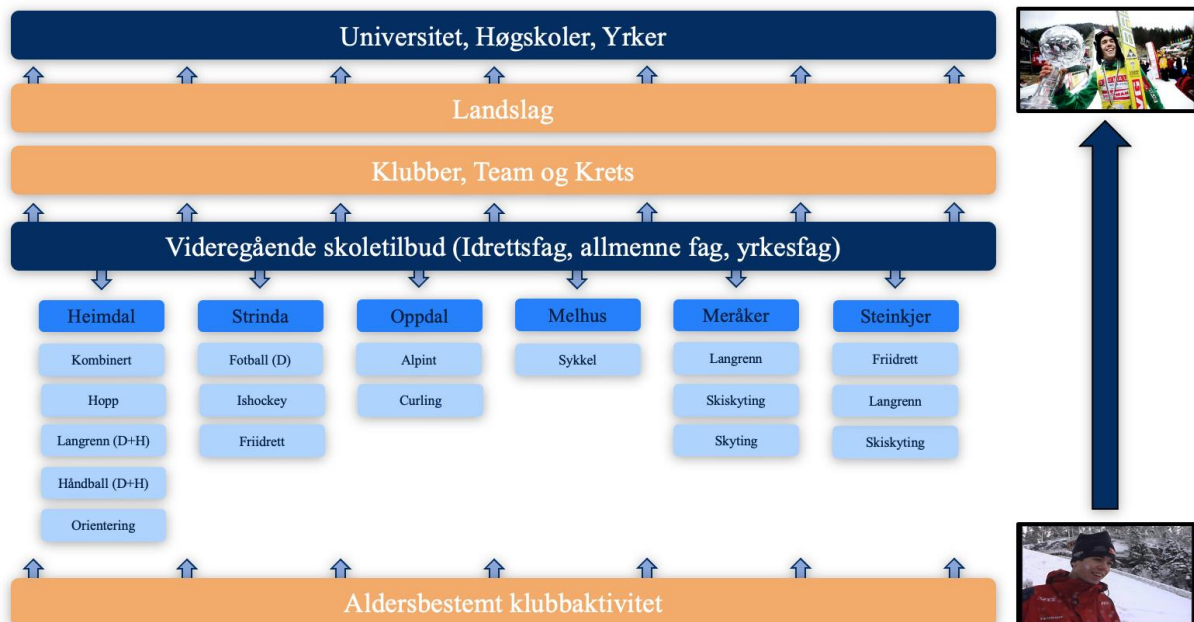
Denne veilederen er ment å være et løpende dokument som i seg selv jevnlig skal revideres som en del av tilbudets system for kvalitetsstyring. Det forventes at nytilsatte som blir tilknyttet tilbudet om spisset toppidrett blir introdusert for og gjør seg godt kjent med innholdet.

2. TRØNDERMODELLEN

I idrettspolitisk manifest fra 2006 forpliktet fylkeskommunene og idretten seg til å utvikle gode ordninger for ungdom som ønsket å satse på idrett. Mottoet var «Flest i bredden – best i toppen». Ordningen med spisset toppidrett ble vedtatt opprett i 2007, jf. fylkestingssak 7/2007 i Sør-Trøndelag og fylkesrådssak 08/201 i Nord-Trøndelag.

2.1 Visjon: Verdens beste toppidretsregion

Trøndermodellens overordnede målsetting er at tilbudet om spisset toppidrett skal være *verdens beste* for kombinasjonen toppidrett og utdanning. Modellens skal gi elever i videregående opplæring en best mulig tilrettelegging for å nå sine mål som framtidige toppidrettsutøvere, samtidig som det legges til rette for å lykkes optimalt med videregående opplæring som basis for fremtidig yrke og utdanning. Sentralt her er samarbeidet med høyskole/universitet. Tilbudet består pr. 1.1.22 av totalt 17 linjer fordelt på 6 videregående skoler i Trøndelag fylkeskommune.

Figur 1: Trøndermodellen, spisset toppidrett pr. 1.1.22

2.2 Heimdal videregående skole

Beskrivelsen er sist oppdatert mai/juni 2022.

2.2.1 *Idretter ved skolen*

Heimdal videregående skole har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: kombinert, hopp, langrenn (kvinner og herrer), håndball (kvinner og herrer) og orientering.

2.2.2 *Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett*

Heimdal videregående skole er en skole med ca. 165 ansatte og 950 elever fordelt på utdanningsprogrammene elektrofag, helse- og oppvekstfag, musikk, dans og drama, studiespesialisering og idrettsfag. I tillegg har skolen en avdeling fra Trondheim kommune med grunnskoleopplæring for minoritetsspråklige elever. Skolen tilbyr spisset toppidrett i kombinert, hopp, orientering, langrenn (kvinner/menn) og håndball (kvinner/menn). Skoleåret 2021-2022 har skolen 240 elever på idrettsfag (60 pr. trinn). Alle elevene på utdanningsprogrammet går 4-årig løp spesielt tilrettelagt for kombinasjonen idrett og utdanning. Skolen har en toppidrettsprofil, og alle elevene på idrettsfag må velge det valgfrie programfaget toppidrett på Vg1. Vi tilbyr i dag toppidrett i sju ulike idretter, i tillegg til tilrettelegging for elever på internasjonalt nivå i andre idretter. I dagens modell fordeles timene på Vg2 og Vg3 over 3 år.

Skoleåret 2021-2022 har alle lærerne/ trenerne på spisset toppidrett et ansettelsesforhold i TRFK. Totalt har skolen 25 lærere tilknyttet ulike programfag på idrettsfag. 7-10 av disse er knyttet opp mot ordningen spisset toppidrett. To av lærerne med ansvar for spisset toppidrett er ansatt i 100% fast stilling på skolen. De underviser også i andre programfag enn toppidrett/ aktivitetslære, og er i tillegg kontaktlærere for elever på spisset toppidrett. Dette gjør at de får en bedre helhetsforståelse av totalbelastning, noe som er et godt utgangspunkt for fleksible, tilpassede løsninger for elevene. Samtidig er 100% ansettelse på skolen krevende for lærerne med tanke på å følge opp den idrettslige delen av spisset toppidrett på en tilstrekkelig god måte. Arbeidsbelastningen beskrives som stor for disse lærerne.

Fem lærere/trenere er ansatt i midlertidige deltidsstillinger og har i tillegg andre arbeidsgivere, som Granåsen skiteam, Trønderhopp og NSF. Felles for lærere/trenere i midlertidige stillinger er at de ikke tilfredsstillt kravet om godkjent pedagogisk utdanning. Vi er i dialog med fylket om hvilke muligheter som ligger i fremtidige stillinger, slik at de er i tråd med nasjonalt og fylkeskommunalt regelverk og kvalitetskravene i Trøndermodellen.

Skolen har mange grupper og et stort antall elever på spisset toppidrett (varierer fra 50 – 75 elever per år). Det er dialog med Olympiatoppen og idretten om flere av gruppene på spisset toppidrett skal utvides med flere utøvere fra høsten 2022, pga. høyt prestasjonsnivå i noen av idrettene. Noen år har vi et lavt prestasjonsnivå i noen idretter og da har vi en mindre gruppe. Dette vil variere fra år til år ut fra idrettens egenart og prestasjonsnivået blant elevene. Heimdal vgs ligger på et høyt prestasjonsnivå i konkurranser i mange idretter dette skoleåret sett opp mot kvalitetskriteriene i Trøndermodellen. Hver av de sju gruppene med spisset toppidrett organiseres noe ulikt. Dette blant annet ut fra idrettens egenart, opplegg i samarbeidsklubber og prestasjonsnivået hos elevene. Det praktiseres i stor grad skreddersøm av opplegg, noe som krever stor fleksibilitet i skolens organisering. Elever på Heimdal vgs kan bevege seg inn og ut av spisset toppidrett i løpet av de fire årene de går på skolen.

Dagens organisering er avhengig av at alle elever går et 4-årig løp. Dersom dette må endres, vil hele modellen, utarbeidet over flere tiår, måtte gjøres om og bygges opp på nytt. Tatt i betraktning kompleksiteten i antall grupper/elever på spisset toppidrett, sett opp mot den helhetlige organiseringen av idrettsfag, vil en annen like god modell bli meget krevende å finne/utarbeide for skolen.

2.3 Meråker videregående skole

Beskrivelsen er ikke korrigert siden utredningens del 1 (vår 2021).

2.3.1 *Idretter ved skolen*

Meråker videregående har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: langrenn, skiskyting og skyting.

2.3.2 *Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett*

Meråker videregående skole er en skole med ca. 45 ansatte og ca. 160 elever fordelt på utdanningsprogrammene studiespesialisering og idrettsfag. Skolen tilbyr spisset toppidrett tilknyttet tre idretter (langrenn, skiskyting og skyting). Antallet elever fra hver enkelt linje per år varierer, med et snitt på ca. 8 per linje, altså totalt 24 elever per år. Elevene tilknyttet spisset toppidrett har alltid hatt mulighet til å ta Vg3 over 2 år, og ca. 90% av dem velger å gjøre dette. Tradisjonelt har de eldste elevene blitt prioritert, da skolen erfarer at det gjerne går 1-2 skoleår før fremtidige enere utkrystalliserer seg. Elevene i spisset toppidrett har sin hovedbase i den store treningsgruppa, i tillegg til økter/samlinger og generelt tettere oppfølging. Meråker videregående skole rapporterer at de ikke er tilhengere av å ha en «elitegruppe» som ikke trener med de andre i skolehverdagen. Lærerne har alltid vært ansatt som lærere ved Meråker videregående skole.

2.4 Melhus videregående skole

Beskrivelsen er ikke korrigert siden utredningens del 1 (vår 2021).

2.4.1 *Idretter ved skolen*

Melhus videregående har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: Sykkel.

2.4.2 *Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett*

Melhus videregående skole er en skole med ca. 100 ansatte og 560 elever fordelt på utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk; elektrofag; helse- og oppvekstfag; restaurant- og matfag; service og samferdsel; studiespesialisering og idrettsfag. Skolen har også en egen avdeling for tilrettelagt opplæring. Skolen tilbyr spisset toppidrett i sykkel. Alle som velger Toppidrett Sykkel har et 4-årig skoleløp slik at de best kan konkurrere om plassene i spisset toppidrett. Rekruttgrunnlaget varierer fra år til år, og Melhus videregående skole har

totalt hatt ca. 10 til 30 utøvere fordelt på det 4-årige løpet. Alle hører til det samme treningsmiljøet, og de fleste øktene er felles, men ofte med differensierte krav og mål. Idrettens egenart gjør også at samspillet i gruppen er positivt både for de beste og de nest beste. Antallet utøvere på spisset toppidrett har stort sett vært ca. 5 stk. Tilbudet beskrives som å være integrert i en helhetlig satsningsmodell. De elevene som tilbys plass på spisset toppidrett skriver under på en avtale/kontrakt med skolen, der toveis forventninger, krav, muligheter og mål er skriftliggjort, både i forhold til idrett og skole. Ved siden av de rene treningsamlingene, er det minst to egne samlinger ilt året, der total evaluering og holdninger/verdier står sentralt. Olympiatoppen v/Atle Kvålsvoll deltar aktivt på disse samlingene. Melhus videregående skole har tre trenere i spisset toppidrett sykkel, med en samlet trenerressurs på litt over 100% stilling, og i tillegg leies det inn gjestetrenere og forelesere. Sykkellærerne har ved siden av faget Toppidrett (5 t/uke), også fagene Aktivitetslære (5 t/uke) og delvis Treningsledelse (3 t/uke). Med de sammenlignbare og overlappende læreplanmålene for disse tre fagene får elevene i praksis trening mot sykkelidretten 5 dager i uken. Dette er ifølge rapporten mulig gjennom god planlegging og periodisering.

2.5 Oppdal videregående skole

Beskrivelsen er sist oppdatert mai/juni 2022.

2.5.1 *Idretter ved skolen*

Oppdal videregående har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: alpint og curling.

2.5.2 *Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett*

Oppdal videregående skole er en skole med ca. 65 ansatte og ca. 290 elever fordelt på utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk; elektrofag; helse- og oppvekstfag; salg, service og reiseliv; studiespesialisering og idrettsfag. Skolen tilbyr spisset toppidrett i alpint, og vil tilby curling som et nytt tilbud fra skoleåret 21/22. I inneværende skoleår har skolen 48 elever på spisset toppidrett (4-årig løp), og fem heltidsansatte trenere som er tilsatt i skolen. Tilbudet til alpinistene spenner seg over skoleåret og i store deler av skolens ferier, inkludert et samlet tilbud på over 115 samlingsdøgn/renndøgn årlig. Mye av denne aktiviteten foregår andre steder enn på Oppdal (andre skisentra i Norge, Alpene m.m.). I tillegg til dette tilbudet har skolen ansvaret for driften av «TrønderAlpin», et tilbud for alpinister som ønsker å kombinere videre toppidrettssatsning med høyere utdanning. Oppdal videregående skole drifter laget og har en fast ansatt trener som har ansvaret for tilbudet.

2.6 Steinkjer videregående skole

Beskrivelsen er sist oppdatert mai/juni 2022

2.6.1 *Idretter ved skolen*

Steinkjer videregående skole har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: Friidrett, langrenn og skiskyting.

2.6.2 Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett

Steinkjer videregående skole er en skole med ca. 200 ansatte og ca. 900 elever fordelt på utdanningsprogrammene bygg- og anleggsteknikk, elektro og datateknologifag, helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag, salg, service og reiseliv, teknologi- og industrifag, påbygging yrkesfag, idrettsfag, kunst, design og arkitektur, landslinje i friidrett og studiespesialisering. Skolen tilbyr spisset toppidrett i langrenn, friidrett og skiskyting. Det er i gjennomsnitt ca. 8 elever på hvert av spissatilbudene. Tilbudet er fullt integrert for alle tre linjer gjennom samarbeidspartnerne Team Innherred langrenn, Team Innherred skiskyting og Nord-Trøndelag friidrettskrets og Steinkjer friidrettsklubb. Elevene på spissa toppidrett har mulighet til å ta Vg3 over to år. For alle tre tilbudene består trenergruppa av fast ansatte lærere samt engasjerte trenere på åremål fra samarbeidspartnerne. For tilbudet på skiskyting er det engasjert en fast trener i hel stilling hvor skolen kjøper 50 % undervisningstjenester av Team Innherred skiskyting.

2.7 Strinda videregående skole

Beskrivelsen er ikke korrigert siden utredningens del 1 (vår 2021).

2.7.1 Idretter ved skolen

Strinda videregående skole har spisset toppidrettstilbud i følgende idretter: fotball (kvinner), ishockey og friidrett.

2.7.2 Skolens beskrivelse av eget tilbud om spisset toppidrett

Strinda videregående skole er en skole med ca. 170 ansatte og ca. 1100 elever fordelt på utdanningsprogrammene elektrofag, helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag, studiespesialisering og idrettsfag. Skolen tilbyr spisset toppidrett i ishockey, friidrett og fotball (kvinner). Skoleåret 2020/2021 tilbys det spisset toppidrett for 22 elever i ishockey, 5 elever i friidrett og 14 elever i fotball (kvinner), totalt 41 elever. 3 av 4 lærere har denne ressursen som en del av sin 100% faste stilling som lærer. Ut fra idrettens egenart (individuell- kontra lagidrett), så er det ulikt antall utøvere i spissa-idrettene ved skolen. En lærer (RBK-kvinner) har 50% midlertidig stilling i TRFK og 50% ansettelse i klubb. Tilbudet beskrives som helintegrert i samarbeid med RBK for fotball (kvinner), mens ishockey bruker Trønderstigen som utgangspunkt og friidrett samarbeider på tvers av klubber gjennom Team Trøndelag. Disse to siste tilbudene beskrives som kun delvis integrerte.

3. SYSTEM FOR KVALITETSSTYRING

3.1 Litteraturgjennomgang: Forskning på faktorer som påvirker utvikling i doble karrierer

På tvers av nasjoner har forståelsen for betydningen av å legge til rette for idrettslig utvikling i kombinasjon med utdanning vært i fokus de siste årene (f.eks. Ryan m.fl., 2017; Stambulova & Ryba, 2013). Begrepet «Dual Career» («dobbel karriere (DK)», vår oversettelse) (Stambulova & Wylleman, 2015) ble først introdusert i 2007 i en rapport fra EU (2007).

In order to ensure the reintegration of professional sportspersons into the labour market at the end of their sporting careers, the Commission emphasizes the importance of taking into account at an early stage the need to provide "dual career" training for young sportsmen and sportswomen and to provide high quality local training centres to safeguard their moral, educational and professional interests (s.6).

Fra sitatet leser vi at EU anerkjenner betydningen av å hensynta unge idrettsutøveres DK og gjennom dette ivareta deres moralske, pedagogiske og profesjonelle utvikling for at de skal kunne få en god overgang og integrering i arbeidsmarkedet når idrettskarrieren er over. I 2012 understreket EU utfordringen med å kombinere toppidrett, skolegang og et personlig liv ved å publisere EUs retningslinjer for toppidrettsutøveres doble karrierer (EU, 2012). Med denne publikasjonen markerte EU et viktig skritt i retning av et systematisert støttetilbud til unge toppidrettsutøvere over hele Europa.

En strukturert kombinert satsning på toppidrett og utdanning har vist seg å være fordelaktig med hensyn til stressmestring, forebygging av psykiske vansker og utbrenthet (f.eks. Aquilina, 2013; Cecić m.fl., 2004; Ekengren m.fl., 2018; Pink, Saunders, & Stynes, 2015;; Sorkkila, Aunola, & Ryba, 2017). I tillegg indikerer forskningen at toppidrettsutøvere som har en dobbel karriere ofte erfarer en bedre overgang fra idrettsliv til arbeidsliv sammenlignet med utøvere som kun har brukt tid på sin idrett (f.eks. Knights, Sherry, & Ruddock-Hudson, 2016; Park, Lavalley, & Tod, 2013; Stambulova, Franck, & Weibull, 2012; Torregrossa m.fl., 2015). Som følge av disse fordelaktige utfallene av doble karrierer har det i Europa blitt en betydelig økning i tilretteleggingen for doble karrierer blant unge elever/utøvere. I tråd med dette ser vi også en økning i forskningen på individuelle og miljømessige faktorer som påvirker doble karrierer (f.eks. Guidotti, Cortis, & Capranica, 2015; Li & Sum, 2017; Stambulova & Wylleman 2019). Funnene fra denne forskningen tyder på at miljøenes vilje og forståelse for doble karrierer påvirker elevenes/utøvernes læring og utvikling i stor grad. For eksempel blir store arbeidsmengder, rigide timeplaner, obligatorisk oppmøte og motvilje mot alternativt fokus alle referert til som betydelige hindringer for en positiv prestasjonsutvikling (López de Subijana, Barriopedro, & Conde, 2015; Ryan, 2015; Tshube & Feltz, 2015). På den andre siden viser det seg at fleksibilitet omkring prøve- og eksamens-datoer på grunn av konkurranser, muligheter for forlenget studietid og en helhetlig idrettskultur som tar hensyn til livet utenfor idretten alle er viktige faktorer for at idrettsutøvere skal kunne kombinere en satsning på toppidrett og utdanning (Brown m.fl., 2015; Tekavc, Wylleman, & Cecić Erpič, 2015; Tshube & Feltz, 2015; López de Subijana m.fl., 2015).

For tiden styres det meste av forskningen på DK av en holistisk økologisk tilnærming (Henriksen, 2010; Henriksen & Stambulova, 2017). Fra dette teoretiske perspektivet vurderes både individuelle og kontekstuelle faktorer som potensielt hemmende og/eller fremmende for unge toppidrettsutøveres doble karrierer, og forskningen indikerer at miljømessige faktorer er svært betydningsfulle (Brown m.fl., 2015; Kuettel m.fl., 2018; Pink m.fl., 2015). Mer spesifikt synes det å være en klar konsensus knyttet til at en tett kommunikasjon og koblinger mellom

idretts-klubber/-kretser/-forbund og skoler er av avgjørende betydning for den helhetlige utviklingen av unge elever/ toppidrettsutøvere. Andre avgjørende trekk synes å være nærhet til gode anlegg og fasiliteter, fleksible skoletilbud som hensyntar kravene i toppidrett, og et godt etablert støttenettverk av ansatte med ansvar for elevenes/toppidrettsutøvernes læring og utvikling i hhv. skole og idrett. (Aquilina, 2013; Defruyt, 2019; Knight m.fl., 2018; Henriksen m.fl., 2010a, 2010b, 2011, 2014; Larsen m.fl., 2013; Linnér, 2021; Mathorne m.fl. 2021).

Basert på denne forståelsen initierte EU et prosjekt som søkte å utforske fremmede og hemmende faktorer for unge elevers/utøveres læring og utvikling på tvers av syv europeiske land (Belgia, Danmark, Finland, Slovenia, Spania, Sverige og Storbritannia), og valgte et miljø i hvert land for en dybdeanalyse som resulterte i syv kasus-studier (De Brandt m.fl., 2019; Henriksen m.fl., 2020; Kiens & Larsen, 2021; Korhonen m.fl., 2020; Linnér m.fl. 2020; Nikander m.fl., 2020; Ramis m.fl., 2019). I en senere oppsummering av denne forskningen, fant Storm m.fl. (2021) at selv om de ulike miljøene fremsto som unike, delte de mest velfungerende ti essensielle kvaliteter som ble oppdelt i to overordnede temaer: 1) *Holistisk struktur* og 2) *Delt DK filosofi*.

3.1.1 *Holistisk struktur*

Det første overordnede temaet, holistisk struktur, refererer til menneskene i miljøet, deres rolle og funksjon, og kommunikasjonen og koordineringen på tvers domener på både mikro- og makro-nivå. Temaet inkluderer fem underliggende kvaliteter for en god praksis omkring doble karrierer:

- A. *Koordinert samarbeid*: En person/et team som har et definert ansvar for å koordinere samarbeidet mellom idretts- og skole-konteksten. Forskningen tyder på at det er avgjørende at det er avklart hvem som skal ha et overordnet ansvar og oversikt over totalsituasjonen for å balansere belastningen og utfordringene for den enkelte utøver.
- B. *Integrert innsats, koordinering og kommunikasjon*: mellom aktører innen idrett, skole og privatliv (f.eks. trenere, lærere, familie osv.) om muligheter og utfordringer for den enkelte elev/utøver. Når denne innsatsen er fullt integrert, øker muligheten for synergieffekter i samarbeidet og påfølgende positiv prestasjonsutvikling for elevene/utøverne.
- C. *Forståelse for elevens/utøverens doble karriere og støtte fra omgivelsene*: Den integrerte innsatsen, koordineringen og kommunikasjonen er tilfredsstillende først når eleven/utøveren opplever at de ulike aktørene har oversikt og tar hensyn til deres totale belastning og livssituasjon når det kommer til prioriteringer på hhv. skolen og idrettsarenaen.
- D. *Rollemodeller og mentorer*: Dette innebærer tilstedeværelsen av kompetente personer som eleven/utøveren kan bli veiledet og inspirert av, se opp til og lære av. Dette kan være både formelle veiledninger, observasjonslæring e.l. Storm m.fl. (2021) viser til at samtlige av de mest vellykkede miljøene for DK ga elevene/utøverne mulighet til å lære av de som presterte, eller tidligere hadde prestert, på et høyere nivå enn dem selv. Rollemodeller og mentorer synes å være svært betydningsfulle når det kommer til elevenes/utøvernes utvikling av forståelse for egne muligheter og metoder for å mestre motgang.
- E. *Tilgang til ekspertise*: Dette innebærer at elever/utøvere har tilgang til eksperter innenfor både skole- og idretts-domenet, når det kommer til tjenester knyttet til f.eks.

ernæring, fysioterapi, idrettspsykologi, idrettsmedisin m.m. Storm m.fl. (2021) fant at dette ikke var organisert på identiske måter blant de syv ulike europeiske miljøene, men at tilgang til nevnt ekspertise av samtlige ble vurdert som avgjørende for elevenes/utøvernes trivsel og utvikling.

3.1.2 *Delt filosofi for doble karrierer*

Det andre overordnede temaet, delt filosofi for doble karrierer, innebærer at sentrale aktører i tilbudene, for eksempel representanter fra skolen og idretten deler grunnleggende ideer og verdier om hvordan man kan støtte elevens/utøverens læring og utvikling. De fem underliggende kvalitetene i dette hovedtemaet var:

- F. *Helhetlig tilnærming*: innebærer at de ulike aktørene anerkjenner at idrett, utdanning og privatliv alle er sentrale og avgjørende domener for elevens/utøverens livssituasjon. Alle aktører må derfor være interessert og ha kunnskap om elevens/utøverens erfaringer, utfordringer, læring og utvikling på tvers av disse domenene.
- G. *Myndiggjørende tilnærming*: innebærer at det legges tilrette for at eleven/utøveren kan utvikle både interne og eksterne ressurser og kompetanse som kan anvendes i styringen av deres egne doble karrierer. Implisitt i dette ligger det å ta skritt mot å bli autonome og aktivt involvert i viktige beslutninger slik at elevene/utøverne i større grad blir selvstendige aktører fremfor passive brikker i sine egne liv. En slik myndiggjørende tilnærming erstatter imidlertid ikke behovet for den tette koordinerte oppfølgingen og sosiale støtten nevnt i pkt. A-F.
- H. *Fleksible løsninger på doble karrierer*: innebærer at aktørene erkjenner at elevene/utøverne krever fleksible løsninger ettersom deres behov varierer betydelig avhengig av idrett, utdanning og individuelle omstendigheter. Flexibilitet må gå begge veier og innebære muligheter for ekstra fokus på idrett og/eller skole ved behov.
- I. *Ivaretagelse av elevenes/utøvernes psykiske helse og velvære*. En dobbel karriere må administreres på en sosialt ansvarlig måte der aktørene rundt eleven/utøveren anerkjenner sitt ansvar, ikke bare for prestasjonene på skolen eller på idrettsbanen, men også for deres psykiske helse og velvære. Dette innebærer dermed også tett samarbeid med nødvendig helsepersonell og tydelige etiske retningslinjer for å støtte en hensynsfull praksis omkring en kombinert satsning på skole og toppidrett.
- J. *Åpen og proaktiv tilnærming til utvikling av miljøet*: innebærer at alle aktørene kontinuerlig engasjerer seg i utvikling og forbedring av miljøet som helhet og sin egen kompetanse gjennom for eksempel utdanning og FoU-arbeid. En kontinuerlig utvikling av kunnskap, ferdigheter og kompetanse knyttet til DK, evaluering av de ulike miljøene og en forskningsbasert praksis blir av Storm m.fl. (2021) beskrevet som svært betydningsfullt for en positiv prestasjonsutvikling og trivsel blant elevene/utøverne.

Disse ti kvalitets-punktene gir uttrykk for en kunnskap om hva som skaper forutsetninger for «verdens beste modell» for en kombinert satsning på skole og toppidrett. Punktene danner dermed et forskningsbasert bakteppe for presentasjonen av kvalitetskriteriene for tilbudet om spisset toppidrett i Trøndermodellen.

3.2 Kvalitetskriterier

Siden oppstarten i 2007 har kvalitetskriteriene til Trøndermodellen gjentatte ganger blitt gjennomgått og revidert med små endringer i et samarbeid mellom Trøndelag fylkeskommune, de seks skolene, idretten og Olympiatoppen Midt-Norge, senest i 2019. Pr. 1.1.22 har aktørene blitt enig om å styre tilbudet om spisset toppidrett i lys av følgende fem hovedtema med totalt 15 underliggende kvalitetskrav:

3.2.1 *Inntak*

1. Spisset toppidrettstilbud skal generelt være åpne for kvalifisert utøvere fra hele regionen. Landsdekkende tilbud og landslinjetilbud som kommer i denne kategorien er åpne for kvalifiserte utøvere fra hele landet.
2. Inntaket gjøres av fylkeskommunen etter innstilling fra de enkelte skoler i et tett samarbeid med idretten. Ved inntak skal det legges til grunn både idrettsresultater og skolerresultater.

3.2.2 *Organisering og tilrettelegging på skolen*

3. Skolen som tilbyr spisset toppidrettstilbud skal tilby et fireårig videregående utdanningstilbud for elevene.
4. Skolen skal ha egen lærer/trenerstab med forståelse for og innsikt i den totalbelastningen som satsning mot en framtidig toppidrettskarriere medfører. Staben for elever på spisset toppidrettstilbud skal være interessert i opplæringen og sørge for optimal fordeling mellom idrettslig belastning og skolebelastning.
5. Skolen skal ha egen lærer/trenerstab der den enkelte trener skal ha spisskompetanse innenfor spesialidrettene hvor skolen tilbyr spisset toppidrettstilbud. Skolen forplikter seg til å sende lærere/trenerne på nødvendige etter- og videreutdannings-tiltak.

3.2.3 *Organisering og ansvar*

6. Idretten, representert ved klubb, team eller særkrets/forbund, skal ha et tydelig eierskap i satsningsmodellen og bidra med økonomiske ressurser for å sikre en helhetlig organisering. En helhetlig organisering innebærer tett samarbeid mellom klubb, team og/eller særkrets/forbund.
7. Skolen skal være utgangspunktet for denne organiseringen.
8. Skolen og idretten er sammen ansvarlig for å organisere en tilnærmet 100% trenerressurs for et overkommelig antall utøvere (8). Skolene bør gjøre avtale med idretten for å sikre treneroppfølging gjennom trenerkontrakter.
9. Skolen og idretten er sammen ansvarlig for helhetlig oppfølging av elevene på arenaene utdanning og idrett om fysiske, psykiske og sosiale forhold.

3.2.4 Prestasjonskultur

10. Skolen må kunne dokumentere resultater som viser at utøvere er i kategorien morgensdagens utøvere definert av Olympiatoppen.
11. Skolens trenere skal skape et toppidrettsmiljø i den spesialidretten hvor skolen tilbyr spisset toppidrettstilbud gjennom å sørge for en helhetlig oppfølging av den enkelte elev. De må tilby elevene det treningsopplegget i spesialidretten som er nødvendig for å nå et fremtidig høyt internasjonalt nivå.

3.2.5 Anlegg

12. Skolen må kunne tilby gode anleggs- og trenings-muligheter for de aktuelle spesialidrettene hvor skolen tilbyr spisset toppidrettstilbud. Det er nødvendig må fylkeskommunen/skolen sørge for transport mellom skole og treningsanlegg.

3.2.6 Oppfølging av Trøndermodellen

13. Skoler som blir valgt til å tilby spisset toppidrettstilbud blir innstilt på en prøveperiode på 1 år og deretter kontinuerlig vurdert i forhold til gjeldende kvalitetskrav. Skoler med linjer som ikke tilfredsstillt kravene skal få tydelig beskjed om dette fra Olympiatoppen og bli gitt en prøveperiode på 1 år for å forbedre situasjonen. Et bortfall av spisset toppidrettsstatus vil bli gitt i 1. termin av skoleåret før endring av status.
14. Toppidrettsutvalget for videregående opplæring fremmer forslag til prioriteringer/endringer. Toppidrettsutvalget for videregående opplæring skal bestå av minimum en sentral person fra nord og en sentral fra sør i Trøndelag og Olympiatoppen Midt-Norge.
15. Olympiatoppen har ansvar for å gjennomføre et minimum av årlige evalueringsmøter med skoler som blir valgt for å tilby spisset toppidrettstilbud. Idrettens generelle idrettslige aktivitet og belastning er avgjørende for tidspunkt for slike møter (før og etter sesong). Olympiatoppen skal også sørge for å etablere møteplasser på tvers av idretter for å lære av hverandre.

3.3 Prinsipper for ansettelser av trenere/lærere

Et viktig mål for å realisere ambisjonen knyttet til «Trøndermodellen» er å benytte personer med kompetanse og motivasjon for å ivareta et begrenset antall utøvere som er knyttet til ordningen. For å ivareta oppfølgingen av utøvere knyttet til ordningen, skal man vurdere om trenerkontrakter bør benyttes ved ansettelser.

Viktig tiltak for å sikre måloppnåelse er følgende:

- Ved ansettelse av trenere skal skolene gjøre avtale med idrettsmiljøene for å sikre treneroppfølging gjennom trenerkontrakter.
- Trenerkontraktene bør være på åremål for å sikre resultatutvikling og for at trenere skal ha en forutsigbarhet i sin arbeidssituasjon.
- Skolene skal ved ansettelse av pedagogisk personale som skal jobbe med spisset toppidrett være i dialog med OLT for å sikre at den idrettsspesifikke kompetansen blir ivaretatt. Her er det også viktig at skolene er i dialog med seksjon organisasjon for å sikre at de/den som blir ansatt havner i riktig stillingskode.

Det vil være et mål at pedagogisk personale som er ansatt i skolen er fullt ut kvalifisert til å jobbe med modellen spisset toppidrett og at disse vil ha et overordnet ansvar for den pedagogiske oppfølgingen av elevene. Øvrig personell som er nødvendig i arbeidet med spisset toppidrett blir ansatt som trenere i de aktuelle idrettene og det lages avtaler mellom idretten og den enkelte skole som konkretiserer samarbeidet.

3.3.1 *Kjøp av idrettsspesifikke tjenester og kompetanse*

- a. Skolen kjøper tjenester av idretten for å følge opp de målene og kravene som idretten stiller til den enkelte utøver samt de mål og krav som læreplanene definerer innenfor idrettsfagene.
- b. Idretten er i denne sammenheng den klubben, kretslaget eller teamet som representerer toppidrettssatsningen innen denne idretten i regionen.

3.3.2 *Ansvar og forpliktelser*

Idretten er ansvarlig for å ansette trenere eller lærere som har kompetanse innen den enkelte særiddrett og som tilfredsstillt kravene til internasjonal toppidrett.

Idretten er ansvarlig for å fakturere den enkelte skole for avtalefestet beløp tilsvarende finansieringskriteriene for ordningen spisset toppidrett.

Vi vil gjøre oppmerksom på at ved tilsetninger i Trøndelag Fylkeskommune så vil fylkeskommunens tilsetningsreglement være førende for prosessen. Vi vil understreke betydningen av at alle ansettelser innen «spisset toppidrett» skjer i samråd med OLT

3.4 Aktørenes mandat

3.4.1 Trøndelag fylkeskommune

Skoleeier skal:

- ... etter rådføring med OLTMN, vedta strategi for og satsinger knyttet til idrett herunder spisset toppidrett.
- ... i samråd med OLTMN, vedta hvilke idretter som skal inngå i spisset toppidrett.
- ... ha ansvar for forsvarlig ressurstilgang til skolene og Olympiatoppen basert på samarbeidsavtalen.
- ... bidra med arenaer for dialog mellom partene i samsvar med årshjul.
- ... legge til rette for tilpassede opplæringsløp og utvidede rettigheter for ungdommene ved behov.

3.4.2 Olympiatoppen Midt-Norge

Olympiatoppen Midt-Norge skal:

- ... være en aktiv pådriver for å kvalitetsutvikle ordningen spisset toppidrett i tråd med visjonen «Verdens beste skolemodell for kombinasjonen toppidrett og utdanning».
- ... gi skoleeier råd om hvilke idretter som bør omfattes av ordningen spisset toppidrett på bakgrunn av systematiske vurderinger av kvalitetskriterier knyttet til ordningen spisset toppidrett.
- ... gjennomføre systematiske utviklingstiltak rettet mot trenere og miljø for å videreutvikle tilbudene innen spisset toppidrett.

3.4.3 Skolen og idretten

Skolen og idretten skal:

- ... bygge kultur for spisset toppidrett, og sikre og utvikle høy kvalitet på opplæringen
- ... i samarbeid med Olympiatoppen, andre skoler og skoleeier videreutvikle tilbudet om spisset toppidrett
- ... rekruttere trenere i samråd med Olympiatoppen
- ... jobbe aktivt og systematisk med teamutvikling, kulturbygging og kontinuitet

3.4.4 Trener spisset toppidrett

Trenere som er ansatt i spisset toppidrett har ansvar for å sy sammen det sportslige tilbudet. Dette innebærer:

- Daglig treningskvalitet:
 - o Lede trenerteam/sportslig utvalg
 - o Planlegging og gjennomføring av samlinger og fellesøker
 - o Følge opp og ivareta utviklingsprosessen til hver enkelt utøver sammen med utøverne (avklare ambisjoner- mål- kapasitetsanalyse- arbeidskrav- utarbeide langsiktige og kortsiktige treningsplaner, samt følge opp prioriterte tiltak og evaluere trening og konkurranser fortløpende

- Følge opp og være med å balansere belastningen til utøverne på alle arenaer, både idrett, skole og psykososialt
- Relasjoner i teamet:
 - Aktivt lederskap med kulturutvikling i fokus, og være ansvarlig for kulturutvikling i gruppa og individuelt, og i tråd med det å bli en toppidrettsutøver
 - Sørge for et stimulerende og utviklende miljø
- Konkurransoppfølging:
 - Spisset-trener må delta og kvalitetssikre god konkurransoppfølging på prioriterte konkurranser, samt de viktigste konkurransene. Konkurranser er en sentral læringsarena, der det bør gjennomføres både lagprosesser og individuell oppfølging.
 - Utøverne må læres opp til å ta en aktiv rolle i arbeidet med å kontinuerlig utvikle sitt utstyr, samtidig som at støtteapparatet må være godt nok til at utøverne til enhver tid har konkurransedyktig utstyr.

Merk: Helhetlig oppfølging på veien mot toppidrett betyr at både trener og utøver er involvert i alle prosesser knyttet til utøvers prestasjonsutvikling, og at trener og utøver er omforent når det gjelder mål, arbeidskrav, kapasitetsprofil, treningsplanlegging på lang og kort sikt, mentale, fysiske og tekniske treningsstrategier, evalueringer underveis, kartlegginger og justeringer av utstyr. Trener skal være en pådriver i disse prosessene, og i et pedagogisk perspektiv lære utøverne å forstå sammenhengen mellom disse prosessene og toppidrettsutvikling. Dette innebærer jevnlig kontakt og oppfølging gjennom hele året.

3.5 Årshjul for oppfølging og kvalitetsutvikling i spisset toppidrett

Årshjul for oppfølging av kvalitetsutvikling i spisset toppidrett, beskrevet av OLTMN.

Tabell 1: Årshjul for oppfølging og kvalitetsutvikling i spisset toppidrett

Møtepartnere	Jan	Feb	Mar	Apr	Mai	Jun	Jul	Aug	Sep	Oktober	Nov	Des
Olympiatoppen - Skolen	Olympiatoppen - trenere - avdelingsleder. Fagnøttel - forskingsstuen og kvalitetskriterier.			Uøver - Olympiatoppen - trenere: Fagsamling - kvalitetsutvikling.	Avdelingsleder - skoleansvarlig - evaluering av tilbagemeldinger fra elever. Skolen har samtale med skolens trener. Skolen sender egen evaluering til Olympiatoppen. Forarbeid før møtet med Olympiatoppen.						Avdelingsleder - skoleansvarlig - evaluering av tilbagemeldinger fra elever. Skolen har samtale med skolens trener. Skolen sender egen evaluering til Olympiatoppen. Forarbeid før møtet med Olympiatoppen.	
Olympiatoppen - skoleleier	Informasjon om tilbudene - utvikling. Felles innsats					Evalueringstresullet - informasjon til skoleleier.			Ulysning av tilbud.		Evalueringresultat - informasjon til skoleleier.	
Olympiatoppen - skoleleier - skole										Gjennomgang av styringsdokumentene. Tilbakemelding på forskingsstuen. Tjenester som er aktuelle. Rektor - avdelingsleder - Olympiatoppen - skoleleier.		
Skoleleier - rektor/kollegiet - styringsdialog og informasjon.	Rektormøte		Rektormøte		Rektormøte	Rektormøte		Rektormøte		Rektormøte		Rektormøte
Skoleleier - rektor - styringsdialog				Resultatoppfølging for skolen						Resultatoppfølging for skolen		
Fylkesing/flovedtvalg					Justering av opplæringsbudjet	Utfordringsdokumentet				Økonomiplan		Tilbudsstruktur

3.5.1 Møteplasser

Som del av sitt tidligere omtalte mandat tar OLTMN initiativ til og fasilitere møteplasser (forberedelser, gjennomføring og etterarbeid)

- 1x pr år: utøvere, trenere og skoleledere.
- 1x pr år: trenere, sportssjefer og avdelingsledere.
- 1x pr år: skoleledere.

3.5.2 Oppfølging av miljøene og trenerne

En «sportssjef» ansatt i OLTMN skal følge opp de ulike tilbudene i spisset toppidrett. Dette innebærer bl.a. å støtte og utfordre for å skape refleksjon og utvikling. Sportssjefen fra OLTMN veksler mellom å reise rundt på skolene og observere treningsøkter og samlinger med de ulike miljøene, samt delta og bidra i viktige teamprosesser og treneransettelser. Teamprosessene går hovedsakelig ut på å styrke utviklingen av miljøene og trenerne (f.eks. målprosesser, kulturprosesser og evaluering). Evt. fagressurser avtales direkte med hvert enkelt miljø ut fra en kartlegging.

Trenerne på spisset toppidrett forplikter seg til å følge et skreddersydd trenerutviklingsprogram i regi av OLTMN så lenge de innehar rollen som spisset- trener, der utviklingstrapp for hver enkelt trener er utgangspunkt for programmet. Sportssjef jobber tett med prosjektleder og skoleansvarlige fra OLTMN.

Prosjektledere for A- idrettene fra OLTMN har ansvar for å:

- .. i samarbeid med sportssjef følge opp trener og den sportslige satsingen for A-prosjektene, samt bidra med utviklingstiltak ut fra en kartlegging av behovet i miljøet (trener rapporterer skriftlig en gang pr. mnd. status for sitt miljø/utøver).
- ... i samarbeid med den enkelte trener på spisset toppidrett å opp en individuell utviklingsplan med tilhørende tiltak som følges opp så lenge trener har ansvar for spisset toppidrett. Trener deltar også i et av trenerutviklingsprogrammene som OLTMN kjører. Prosjektleder fra OLTMN bidrar med kontinuerlig oppfølging
- ... påse at miljøet sørger for å ha en rød tråd i satsinga fra ungdom til toppidrettsutøver. Dette innebærer:
 - o Ukentlige samtaler
 - o Teamprosesser 3-6 ganger pr. år
 - o Oppfølging i felt: månedlig årsevaluering på utøver-, trener-, og skole-nivå april/mai for vinteridrett, oktober/november for sommeridrett.

3.5.3 Samhandling TRFK og OLTMN

Tett dialog med fylkeskommunen for å samkjøre prosjektet i riktig retning, samt fast gjennomgang av tilbudene to ganger i året: juni og november.

3.5.4 Forskning og utvikling

Miljøene, utøverne og trenerne får muligheten til å delta i forsknings- og – utviklings- prosjekter i regi av OLTMN og NTNU, og gjennom dette få tilgang til ressurser som for eksempel fysiologisk testing. Omfanget av dette vil variere fra år til år, og kommer an på de aktuelle forskningsdesign. I tillegg samarbeider Meråker vgs. med Nord Universitet gjennom en egen forskningsgruppe – PULS (prestasjonsutvikling i langrenn og utvikling).

Totalt vil dette heve bidraget OLTMN gjør mot spisset toppidrett betraktelig, samt øke kvaliteten på bidraget. Det vil bringe OLTMN i en mer operativ rolle mot utviklingsarbeid. Spesielt er teamprosessene ressurskrevende, ved at flere fagfolk er inne, samt at det i tillegg til gjennomføring krever relativt mye tid til forberedelser og etterarbeid.

3.5.5 Revidering av veileder

Dette er første versjon av veileder for spisset toppidrett, Trøndermodellen. På evalueringsmøtet med skoleeier i juni (jf. årshjul) er evaluering av denne veileder tema. De ulike aktørene oppfordres til å komme med innspill mht revideringer i god tid før dette møtet. Skoleeier og OLTMN drøfter endringer og vedtar revideringer i det nevnte møtet.

4. RESSURSFORDELINGSMODELL

I dagens ordning benyttes 20,6 millioner på spisset toppidrett, inkludert finansiering av både tilbudsinnhold, fireårig tilbud og diverse andre kostnader. Av de 20,6 millionene er til sammen 4 millioner benyttet til et fjerde år. Det er benyttet ca. 14,9 millioner kroner til den idrettslige satsningen. Den idrettslige satsningen er basert på idrettens egenart og bidrag til reise til konkurranser. Det er dessuten gitt ekstra midler til å ha tettere oppfølging av alle utøvere i alpint, hopp og kombinert fordi det ikke er tilrådelig å ha 8-15 utøvere i bakkene under oppsyn av en trener/lærer ut fra sikkerhetshensyn, og for å gi tilstrekkelig faglig instruksjon. Detaljert informasjon om dagens tildeling finnes i *Utredning del 1: kunnskapsgrunnlag* (Haugan & Østerås, 2022).

4.1.1 Fireårige løp

Idrettsfag er i utgangspunktet en treårig utdanning for alle elever. I et treårig løp får eleven/utøveren mye tid til å trene og satse på idretten sin, samtidig som utdanninga gir studiekompetanse. For de aller fleste elever er det tilstrekkelig å bruke tre år på idrettsfag. For elever som tas opp på spisset toppidrett vil det imidlertid være mulig å få tilbud om et fjerde år for å mestre belastningen som en toppsatsing i en idrett kombinert med å ta utdanning gir.

For skolene kan det, organisatorisk og i et rekrutteringsperspektiv, være gunstig å tilby fire år til flere utøvere/elever enn de som er på spisset toppidrettstilbud, og som har behov for et tilrettelagt utdanningsløp. Dette er i så fall ikke begrunnet behov i idrettssatsingen til elevene, men kanskje heller et behov for å ta ekstra programfag og poeng for å konkurrere seg inn til videre studier. Dersom en elev får muligheten til ekstra realfagspoeng og lengre tid til å fordype seg faglig, så kan dette være avgjørende for skolevalget til eleven. Det er ikke gunstig dersom skoleeier finansierer et konkurransefortrinn for enkelte skoler i form av et fjerde år for alle elever ved skolen, også til elever som strengt tatt ikke har behov for et år ekstra på grunn av toppidrettssatsing. Det gir et uheldig konkurransefortrinn til elever som får et år ekstra til å ta flere fag og fordype seg i fagene over lengre tid enn andre elever. Det gir dem mulighet til å oppnå høyere karakterer og flere ekstrapoeng ved opptak til høyere utdanning enn elever i treårig utdanningsløp ved andre skoler har anledning til.

Det bør legges opp til at elever skal kunne gå inn og ut av et planlagt fireårig løp. Utøvere, som har oppnådd gode resultater i ung alder, men som i løpet av videregående opplæring ønsker å trappe ned satsingen på idrett, bør ha muligheten til å fullføre opplæringen over fire år. Videre bør utøver som viser en god idrettslig utvikling i løpet av videregående opplæring kunne få muligheten å gå over til et fireårig løp. Det bør legges til rette for at ungdommer skal kunne velge å fullføre opplæringen over tre år, selv om de opprinnelig startet på et fireårig løp. Om dette er gjennomførbart avhenger av hvor sent i opplæringsløpet eleven ønsker å gå over til et treårig løp.

Det er mulig å fastsette retningslinjer for organiseringen av et fireårig løp på idrettsfag på tvers av alle skolene i form av en på forhånd fastsatt fag- og timefordeling. Det gir utøverne/elevene forutsigbarhet. Det vil for eksempel gjøre det enklere for utøverne å bytte skoler for å gå inn eller ut av et fireårig løp. Dersom skolene har samme fag – og timefordelingen, så har elevene gjennomført de samme fagene uavhengig av hvilken skole de har gått på.

En slik fastsatt fag- og timefordeling vil på den annen side gi elevene og idretten mindre fleksibilitet for å lage løp tilpasset den enkelte utøvers behov. Hensikten med et fjerde år er å tilpasse utdanningsløpet til den enkeltes behov.

For skolene vil det være enklere å kunne tilby en fast fag- og timefordeling enn å måtte tilpasse løpene for enkeltutøveren/eleven. Ut fra idrettens egenart og samarbeid med utøverne har skolene utarbeidet ulike løsninger tilpasset lokale behov. Det å innføre sentralt fastsatt fag – og timefordeling for de fireårige løpene vil derfor svekke mulighetene til å finne gode lokale løsninger, og fylkesdirektøren ønsker derfor ikke å organisere en fast struktur på tvers av skolene.

Elever som har søkt og er tatt inn på idrettsfag under forutsetning av å ha muligheten til å få et fireårig løp, må få muligheten å fullføre det påbegynte opplæringsløpet. I praksis betyr dette at elevene som tas inn til Vg1 idrettsfag våren 2022 har fram til våren 2026 med å fullføre opplæringen.

Skolen får 50% av elevsatsen for idrettsfag for å finansiere et fireårig løp. Skolen må ha minst 8 elever på et fjerde år for at de skal få ekstra tildeling for å finansiere et fjerde år. Dersom skolen har få elever som skal ha et fjerde år, så kan disse i hovedsak innlemmes i de øvrige faggruppene uten store ekstrakostnader. Tildelingen skal kompensere for merkostnader for skolene fordi de må opprette ekstra faggrupper for elever som skal ha et fjerde år.

For elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer, som hører til målgruppa for spisset toppidrett, bør det legges til rette for at elevene kan ta videregående trinn 1 og 2 over tre år. For at elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer kan delta på satsingen på spisset toppidrett, får de muligheten til å velge skolen som har spisset toppidrett som nærscole. De må være utøvere på samme nivå som utøvere som velger å gå på idrettsfag. Ved inntak benyttes §3 -1 i lokal forskrift som hjemmel for unntaket.

4.1.2 Ressursfordelingsmodell for spisset toppidrett

Hovedutvalget for utdanning 2019-2023 vedtok i møte 06.04.22 Fylkesdirektørens innstilling om ny ressursfordelingsmodell, se tabell 2.

Tabell 2: Ressursfordelingsmodell, spisset toppidrett

Oppbygging	Beløp/timer	Merknad
I. Basisbevilgning	8	Grunnbeløp som tildeles for hver idrett
II. Belønningsmidler		Tildeles dersom gitte kriterier blir innfridd
1. Kvalitetsvurdering	12	A - idrett: Idrettsmiljøer som oppfyller kvalitetskriteriene og utvikler toppidrettsutøvere
	0	U - idrett: Idretter som har potensiale til nå målene i satsingen
2. Tilbud til overårige	2	Har tilbud til overårige
	2	Har tilbud for overårige med internasjonale utøvere
3. Farefulle idretter	2	Enkelte idretter er mer skadeutsatt og trenger ekstra trenertetthet for å forebygge dette
4. Stor bredde og grupper for begge kjønn	2	Store grupper - mange utøvere
	2	Grupper for både menn og kvinner
Sum belønningsmidler	22	
Sum basisbevilgning og belønningsmidler	30	
III. Trekk for små grupper	3	Trekk for at gruppen på 8 utøvere ikke er fylt opp. Skoler med under 5 utøvere får trekk
IV. Konkurransen med private aktører	2-10	Finansiering av ekstra tiltak for å stå opp i konkurransen med private aktører

I tillegg til modellen i tabell 2 kommer ytterligere to særtildelinger:

1. *Ekstra midler til samarbeid:* Det er en mulighet for skoler som har spisset tilbud innenfor idretter som finnes på flere skoler å utløse noe ekstra tildeling innenfor potten som er satt av på til sammen 19 timer. Skolene får tilgang til noe ekstra midler dersom de oppfyller en

rekke tilleggskrav. Dette innebærer blant annet opprettelsen av et forpliktende og tett samarbeid med flere felles treninger, samlinger og kanskje også regionlag. Ordningen vurderes i første omgang å innføres innenfor langrenn, men det er også aktuelt innenfor flere idretter. Det er krav om at det etableres gode samarbeidsstrukturer for å utløse midlene. Modeller for samarbeid utvikles fram mot saken om tilbudet høsten 2023.

2. *Tildeling til små idretter:* Det er avsatt en pott timer til små idretter for å fange opp enkeltutøvere som holder det idrettslige nivået som kreves for utøvere på spisset toppidrett, men som ikke er omfattet av ordningen om spisset toppidrett. Også skoler med idrettsfag som ikke har spisset toppidrett kan søke om midler fra denne potten til utøvere som holder samme nivå som utøvere på spisset toppidrett.

Den nye økonomimodellen (tabell 2) fases inn fra skoleåret 2023-24. For skoleåret 2022- 23 gjelder den gamle ressurstilodelingsmodellen.

4.1.3 Kommentarer til ny ressursfordelingsmodell for spisset toppidrett

Forslaget til ny modell for tildeling er basert på prinsippet om at økonomiske insentiver bidrar til å endre organisasjoners adferd. Universiteter og høyere yrkesfaglig utdanning har belønning for gjennomføring/produksjon av studiepoeng. Det gir institusjonene insentiver til å øke vektleggingen av å tilrettelegge opplæringen slik at studenten består og gjennomfører opplæringen. Det er den logikken som er overført til den nye tildelingsmodellen for spisset toppidrett i Trøndelag. Det er en tankegang som er ny i forhold til videregående opplæring, der ressursene settes inn for å utjevne forskjeller mellom elever. I denne modellen er det suksess som bidrar til økt tildeling og setter idretten og utøverne i bedre stand til å nå sine mål.

Modellen inneholder belønningsmidler for skoler og idretter som skal bidra til å ivareta utviklingen av et godt idrettsfaglig miljø for utøverne og til å binde sammen satsing innen videregående opplæring og karrierer etter at videregående opplæring er sluttført. Det å holde utøverne i gang til de klare for å ha en internasjonal karriere.

Det er lagt inn en politisk parameter i modellen. Det er kalt «Konkurransen med private aktører». Det er idretter og skoler som er mer utsatt for konkurranse fra private aktører enn andre. De store lagidrettene, langrenn og alpint, har et stort tilfang av utøvere og kan gi grunnlag for etablering av tilbud i privat regi. Søknader om opprettelse av private skoler er mest aktuelt i Trondheimsregionen, men det kan også være aktuelt andre steder. Antallet 16 – 18 åringer i Trondheimsregionen er høyt og gir grunnlag for etablering av private skoler. Skoleeier kan velge å tildele ekstra midler for å heve kvaliteten på tilbudet utover det som følger av ressurstilodelingsmodellen for spisset toppidrett.

I modellen ligger det et insitament for å ha et opplæringstilbud for overårige knyttet til skolen. Det betyr ikke at fylkeskommunen skal fullfinansiere tilbudet. Skolen og idretten må samarbeide om utforming og finansiering av tilbudet. Det er naturlig å legge til rette for desentralisert høyere utdanning ved videregående skoler med spisset toppidrett, for å kunne holde de voksne utøverne i treningsmiljøet ved skolen.

Det er skoleeier som gjennom tildelingen av midler bestemmer hvilke skoler som får tildeling som A- eller U-idrett. Det er imidlertid Olympiatoppen som rådgir skoleeier, og deres råd vil bli tillagt stor vekt i vurderingen. Skolen og den enkelte idretten vil alltid ønske å bli plassert i

A-kategorien fordi dette gir økte ressurser og bedre muligheter for å tilrettelegge for den idrettslige satsingen. Olympiatoppen uttaler seg på vegne av idretten om satsing på spisset toppidrett. Dersom representantene for en idrett er uenig i Olympiatoppens vurderinger tas dette opp internt i idrettens organisasjoner.

De øvrige parameterne i modellen vil bli testet ut i praksis for å se om det gir ønsket effekt. Det kan nevnes at tre av skolene allerede er i ferd med å få på plass et regionsamarbeid i langrenn i Trøndelag etter at utkast til ny tildelingsmodell ble lagt fram for skolene og idretten. De tre skolene er Meråker videregående skole, Heimdal videregående skole og Steinkjer videregående skole. Et samarbeid på tvers av skolene kan bidra til mer effektiv bruk av ressursene, samtidig som det kan bidra til å øke kvaliteten på tilbudene. Det er avgjørende å finne gode samarbeidsmodeller, som tar vare på de lokale miljøene ved hver skole, med trenere, lærere og elever/utøvere. Samtidig kan et samarbeid på tvers, der utøvere og trenere møtes, bidra til et kvalitetsløft. En problemstilling vil her være om det skal etableres en koordinerende enhet fra ett bestemt miljø, eller om det skal legges til rette for et forpliktende samarbeid mellom de ulike miljøene, der dagens trenere inngår i et felles koordinerende team. Det er ikke konkludert i denne problemstillingen enda, men dette bør konkluderes i det videre arbeidet med gjennomgang av de ulike tilbudene. Fylkesdirektøren synes samarbeidet mellom skolene innenfor langrennstilbudene er interessant, og ønsker å finne ut om tilsvarende samarbeid mellom skoler kan være relevant også for andre idretter.

Tildelingen av ressurser og spisset tilbud til den enkelte skolen fastsettes i forbindelse med tilbudssaken høsten 2022. Det må jobbes videre med å framskaffe dokumentasjon for de ulike kriteriene, herunder kvalitetsutvikling og historiske prestasjoner og om gruppene er fylt opp. Videre så er ikke diskusjonen om hvilke idretter, som skal omfattes av ordningen, sluttført. Den nye modellen bør innføres fra skoleåret 2023-24. Det tar betydelig tid å omstille aktiviteten til de nye kriteriene og ramma. Det er også viktig å få satt ramma for spisset toppidrett.

Videreføring av dagens ramme gir en tildeling som har stor likhetstrekk med dagens ordning, men med noe omfordeling av midler mellom idretter og skoler (jf. tabell 2). Det er behov for å kvalitetssikre grunnlagsdataene og skape forståelse for grunnlagsdataene før idretten og skolene kan få en ny tildeling.

Alternativet med tildeling basert på reduksjonen i ramma med 5 millioner kroner må bearbeides vesentlig. Det må legges til grunn andre vurderinger enn kun de idrettsfaglige, og alle aktuelle parter må involveres bredere. I finansieringen av satsingen på spisset toppidrett er midler som frigjøres fra antall elever på fireårige løp overført til andre tiltak knyttet til spisset toppidrett.

REFERANSER

- Aquilina, D. (2013). A study of the relationship between elite athletes` educational development and sporting performance. *The International Journal of the History of Sport*, 30, 374-392. <https://doi.org/10.1080/09523367.2013.765723>
- Brown, D. J., Fletcher, D., Henry, I., Borrie, A., Emmett, J., Buzza, A., & Wombwell, S. (2015). A British university case study of the transitional experiences of student-athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 78-90. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.04.002>
- Cecić Erpič, S., Wylleman, P., & Zupančič, M. (2004). The effect of athletic and non-athletic factors on the sports career termination process. *Psychology of Sport and Exercise*, 5(1), 45–59. [https://doi.org/10.1016/S1469-0292\(02\)00046-8](https://doi.org/10.1016/S1469-0292(02)00046-8)
- De Brandt, K., Wylleman, P., & De Knop, P. (2019). Optimizing student-athletes` dual career “elite sport and higher education” pathway at at the Vrije Universiteit Brussel. I B. Strauss, B. Hal- berschmidt, T. Utesch, D. Dreiskämper, S. Brückner, M. Tietjens, V. Storm, L. Schücker, R. Rosenfeld, C. Raue, S. Mentzel, M. Kolb, L. Henning, & L. Busch (Red.), *Abstract book - Building the Future of Sport and Exercise Psychology: Proceedings of 15th European (FEPSAC) Congress of Sport Psychology* (s. 275). WWU Münster. <https://researchportal.vub.be/en/publications/optimizing-student-athletes-dual-career-elite-sport-and-higher-ed>
- Defruyt, S. (2019). *Dual career support providers: Competencies, support strategies and education*. Doctoral dissertation, Vrije Universiteit Brussel.. VUBPRESS. <https://researchportal.vub.be/en/publications/dual-career-support-providers-competences-support-strategies-and--2>
- Ekengren, J., Stambulova, N., Johnson, U., & Carlsson, I. M. (2018). Exploring career experiences of Swedish professional handball players: Consolidating first-hand information into an empirical career model. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 1–20. <https://doi:10.1080/1612197X.2018.1486872>
- EU (2007). *White paper on sport*. Directorate General for Education and Culture. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52007DC0391>
- EU (2012). *EU guidelines on dual careers of athletes: Recommended policy actions in support of dual careers in high performance sport*. https://ec.europa.eu/assets/eac/sport/li-brary/documents/dual-career-guidelines-final_en.pdf
- Guidotti, F., Cortis, C., & Capranica, L. (2015). Dual career of European student-athletes: A systematic literature review. *Kinesiologia Slovenica*, 21, 5-20. <https://web.s.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=13182269&AN=113522631&h=1fPYXIOQqBK%2bttWr%2bt9w%2fLcENnGYV%2bpU%2b8rf6NEaZ%2fCCdjnomzcr5fobCES0FaEcvWA%2fGQO84FMvhQR7d%2fw98w%3d%3d&crl=c&resultNs=AdminWebAuth&resultLocal=ErrCrINotAuth&crlhashurl=login.aspx%3fdirect%3dtrue%26profile%3dehost%26scope%3dsite%26authtype%3dcrawler%26jrnl%3d13182269%26AN%3d113522631>

- Haugan, J. A. & Østerås, M. O. (2022). *Trøndermodellen, spisset toppidrett: Utredning del 1, Kunnskapsgrunnlag*. Rapport ...
- Henriksen, K. (2010). *The ecology of talent development in sport*. Doctoral dissertation, University of Southern Denmark.
http://www.sportspsykologen.dk/pdf/Henriksen_The_ecology_of_talent_development_in_sport.pdf
- Henriksen, K., Larsen, C.H., Christensen, M.K. (2014). Looking at success from its opposite pole: The case of a talent development golf environment in Denmark. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 12, 134-149,
<http://dx.doi.org/10.1080/1612197X.2013.853473>
- Henriksen, K., & Stambulova, N. (2017). Creating optimal environments for talent development. A holistic ecological approach. I J. Baker, S. Cobley, J. Schorer, & N. Wattie (Red.), *Routledge handbook of talent identification and development in sport* (s. 271-284). Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315668017-19/creating-optimal-environments-talent-development-kristoffer-henriksen-natalia-stambulova>
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K.K. (2010a). A holistic approach to athletic talent development environments: A successful sailing milieu. *Psychology of Sport and Exercise*, 11, 212-222. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2009.10.005>
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K.K. (2010b). Successful talent development in track and field: Considering the role of environment. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20, 122-132. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2010.01187.x>
- Henriksen, K., Stambulova, N., & Roessler, K.K. (2011). Riding the wave of an expert: A successful talent development environment in kayaking. *The Sport Psychologist*, 25, 341-362. <https://doi.org/10.1123/tsp.25.3.341>
- Henriksen, K., Storm, K. L., Kuettel, A., Linnér, L., & Stambulova, N. (2020). A holistic ecological approach to sport and study: The case of an athlete friendly university in Denmark. *Psychology of Sport and Exercise*, 47, 101637.
<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2019.101637>
- Kiens, K., & Larsen, C. H. (2021). Combining sport and study in high school: An insight into a dual career environment in Estonia. *Case Studies in Sport and Exercise Psychology*, 5, 20-29. <https://doi.org/10.1123/cssep.2020-0016>
- Knight, K. J., Harwood, C. G., & Sellars, P. A. (2018). Supporting adolescent athletes' dual careers. The role of an athlete's social support network. *Psychology of Sport and Exercise*, 38, 137-147. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.06.007>
- Knights, S., Sherry, E., & Ruddock-Hudson, M. (2016). Investigating elite end-of-athletic-career transition: A systematic review. *Journal of Applied Sport Psychology*, 28(3), 291–308. <https://doi.org/10.1080/10413200.2015.1128992>

- Korhonen, N., Nikander, A., & Ryba, T. (2020). Exploring the life form of a student athlete afforded by a dual career development environment in Finland. *Case Studies in Sport and Exercise Psychology*, 4, 108-116. <https://doi.org/10.1123/cssep.2020-0005>
- Kuettel, A., Christensen, M. K., Zysko, J., & Hansen, J. (2018). A cross-cultural comparison of dual career environments for elite athletes in Switzerland, Denmark, and Poland. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 18, 454-471. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2018.1553889>
- Larsen, C. H., Alfermann, D., Henriksen, K., & Christensen, M. K. (2013). Successful talent development in soccer: The characteristics of the environment. *Sport, Exercise and Performance Psychology*, 2, 120-126. <http://dx.doi.org/10.1037/a003195>
- Li, M., & Sum, R. K. W. (2017). A meta-synthesis of elite athletes' experiences in dual career development. *Asia Pacific Journal of Sport and Social Science*, 6(2), 1-19. <https://doi.org/10.1080/21640599.2017.1317481>
- Linnér, L. (2021). *Dual Careers of Swedish University Student-Athletes: A Synthesis of Holistic Developmental and Ecological Approaches*. School of Health and Welfare. Doctoral Thesis. Halmstad University Dissertations no. 80. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1601921&dswid=-7166>
- Linnér, L., Stambulova, N., Storm, K. L., Kuettel, A., & Henriksen, K. (2020). Facilitating sport and university study: The case of a dual career development environment in Sweden. *Case Studies in Sport and Exercise Psychology*, 4, 95-107. <https://doi.org/10.1123/cssep.2020-0011>
- López de Subijana, C., Barriopedro, M., & Conde, E. (2015). Supporting dual career in Spain: Elite athletes' barriers to study. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 57-64. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.04.012>
- Mathorne, O., Stambulova, N., Book, R., Storm, L. K., Henriksen, K. (2021). Shared features of successful interorganizational collaboration to promote local talent development environments in Denmark. *Scandinavian Journal of Sport and Exercise Psychology*, 3, 2-12. <https://doi.org/10.7146/sjsep.v3i.121379>
- Nikander, A., Ronkainen, N., Korhonen, N., Saarinen, M., & Ryba, T. (2020). From athletic talent development to dual career development? A case study in a Finnish high-performance sports environment. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2020.1854822>
- Park, S., Lavalley, D., & Tod, D. (2013). Athletes' career transition out of sport: A systematic review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6(1), 22-53. <https://doi.org/10.1080/1750984X.2012.687053>
- Pink, M., Saunders, J., & Stynes, J. (2015). Reconciling the maintenance of on-field success with off-field player development: A case study of a club culture within the Australian Football League. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 98-108. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.11.009>

- Pink, M., Saunders, J., & Stynes, J. (2015). Reconciling the maintenance of on-field success with off- field player development: A case study of a club culture within the Australian football league. *Psychology of Sport and Exercise*, *21*, 98-108. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2014.11.009>
- Ramis, Y., Mejías, J. T., Pons, J., Munoz, J., & Torregrossa, M. (2019). Testing the waters of dual career: An ecological assessment of a Catalonia water sports club. I B. Strauss, B. Halberschmidt, T. Utesch, D. Dreiskämper, S. Brückner, M. Tietjens, V. Storm, L. Schücker, R. Rosenfeld, C. Raue, S. Mentzel, M. Kolb, L. Henning, & L. Busch (Red.), *Abstract book - Building the Future of Sport and Exercise Psychology: Proceedings of 15th European (FEPSAC) Congress of Sport Psychology* (s. 275). WWU Münster.
- Ryan, C. (2015). Factors impacting carded athlete's readiness for dual careers. *Psychology of Sport and Exercise*, *21*, 91–97. <https://doi:10.1016/j.psychsport.2015.04.008>
- Ryan, C., Thorpe, H., & Pope, C. (2017) The policy and practice of implementing a student-athlete support network: A case study. *International Journal of Sport Policy and Politics*, *9*, 415-430. <https://doi.org/10.1080/19406940.2017.1320301>
- Sorkkila, M., Aunola, K., & Ryba, T. V. (2017). A person-oriented approach to sport and school burnout in adolescent student-athletes: The role of individual and parental expectations. *Psychology of Sport and Exercise*, *28*, 58–67. <https://doi:10.1016/j.psychsport.2016.10.004>
- Stambulova, N., Franck, A., & Weibull, F. (2012). Assessment of the transition from junior-to- senior sports in Swedish athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, *10*(2), 79–95. <https://doi:10.1080/1612197X.2012.645136>
- Stambulova, N., & Ryba, T. (2013). *Athletes` careers across cultures*. Routledge.
- Stambulova, N., & Wylleman, P. (2015). Editorial: Dual career development and transitions. *Psychology of Sport and Exercise*, *21*, 1–3. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.05.003>
- Stambulova, N., & Wylleman, P. (2019). Psychology of athletes` dual careers: A state-of-the-art critical review of the European discourse. *Psychology of Sport and Exercise*, *42*, 74-88. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.11.013>
- Storm, L. K., Henriksen, K., Stambulova, N., Cartigny, E., Ryba, T., De Brandt, K., Ramis, Y., & Cecic Erpic, S. (2021). Ten essential features of European dual career development environments: A multiple case study. *Psychology of Sport and Exercise*, *54*, 101918. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2021.101918>
- Tekavc, J., Wylleman, P., & Cecić Erpič, S. (2015). Perceptions of dual career development among elite level swimmers and basketball players. *Psychology of Sport and Exercise*, *21*, 27–41. <https://doi:10.1016/j.psychsport.2015.03.002>
- Torregrossa, M., Ramis, Y., Pallarés, S., Azócar, F., & Selva, C. (2015). Olympic athletes back to retirement: A qualitative longitudinal study. *Psychology of Sport and Exercise*, *21*, 50–56. <https://doi:10.1016/j.psychsport.2015.03.003>

Tshube, T., & Feltz, D. L. (2015). The relationship between dual-career and post-sport career transition among elite athletes in South Africa, Botswana, Namibia and Zimbabwe. *Psychology of Sport and Exercise*, 21, 109–114.

[https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.05.005210292\(02\)00049-3](https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.05.005210292(02)00049-3)

Wylleman, P., De Brandt, K., & Defruyt, S. (2017). *GEES handbook for dual career support providers*. The Gold in Education and Elite Sport (GEES) Project.

https://kics.sport.vlaanderen/top-sport/Documents/170301_GEES_Handbook_for_dual_career_support_providers.pdf

VEDLEGG

Vedlegg A: Talentveileder

Videregående skoler med spisset toppidrettstilbud i Sør- og Nord Trøndelag fylkeskommune

TALENTVEILEDER

- Denne veilederen er under utvikling av trenere, lærere og skoleledere tilknyttet spisset toppidrettsordningen i videregående skole og Olympiatoppen Midt-Norge. Arbeidet startet på Tema samling på Oppdal 15.april 2009.

Bakgrunn

I forbindelse med prosjektet Spisset Toppidrett i den videregående skole i Sør- og Nord Trøndelag fylkeskommune, har lærere og trenere tilknyttet tilbudet utviklet en talentveileder som har følgende hensikt:

1. Utvikle og etablere forståelse for hvilke krav som stilles til arbeidsprosessen til fremtidige toppidrettsutøvere i junior alder.
2. Bruke veilederen aktivt i arbeidsprosessen for å utvikle talentfulle utøver mot en fremtidig toppidrettskarriere.

Målet med arbeidet gjennom ordningen spisset toppidrett.

- a. Utvikle omgjengelige og dyktige elever og fremtidige toppidrettsutøvere.
- b. Utvikle ”vinnere” som gjennomfører arbeidsprosesser preget av kvalitet og kontrollert ”galskap”.

Hva er et talent?

- talentfulle utøvere har både gjennomføringsevne og gjennomføringsvilje.

vpn.ntnu.no.

Gjennomføringsevne

Genetisk

Med genetisk mener vi forutbestemte egenskaper gjennom arv.

- Kroppssammensetning.
- Muskeltypesammensetning.

Fysisk

Med fysisk mener vi generell fysisk utrustning i form av basisferdigheter generelt og spesielt.

- Treningsbakgrunn opp til junior alder.
- Tidligere resultater og treningshistorie.

Gjennomføringsvilje

Motivasjon

Med motivasjon mener vi i hvor stor grad det er vilje til å gjøre det arbeidet som kreves.

- Ambisiøs: vilje til å drømme og sette høye, men realistiske mål.
- Vinnervilje: vilje og lyst til å bli den beste.
- Generell konkurranselyst: vilje til å konkurrere, både mot seg selv og andre.
- Treningsvilje: vilje til å trene mye og tåle smerte, både fysisk og psykisk.

Gjennomføringsvilje

Personlige egenskaper

Med personlige egenskaper mener vi personen sine generelle holdninger og generelle verdigrunnlag.

vpn.ntnu.no. ...ngelig; trygg på seg sjøl.

- Evne samspill: vilje til å forstå og bidra sammen med andre.
- Innstilling: vilje til å utføre nødvendig arbeid og restitusjon.
- Søkende / spørrende: vilje til å søke ny kompetanse/ innsikt.
- Konkurransinstinkt: vilje til å konkurrere og vinne over både seg selv og andre.
- Glede seg over egen andres fremgang

Mentale

Tankesettet til utøveren i forhold til idrett og skole.

- Smalt Fokus: vilje til å fokusere på få viktige oppgaver i gangen.
- Prioritere: vilje til å gjøre nødvendige valg i forhold til mål.
- Tørre å prioritere: vilje til å prioritere det viktigste før det mindre viktige.
- Prosessorientering: vilje til å fokusere på egen arbeidsprosess.
- Selvtillit: vilje til å skape trygghet i eget treningsarbeid (trenger ikke overprestere i konkurranse).
- Tørre å prøve: vilje til å ta sjanser.
- Selvtendighet: vilje til å arbeide og reflektere på egen hånd.
- Lekende: vilje til å leke seg i eget arbeid.
- Tålmodig: vilje til å planlegge og fokusere frem i tid.
- Tilstedeværelse: vilje til å være 100 % tilstede på trening og utenom trening.
- Ansvarsbevisst: vilje til å ta kontroll over faktorer som påvirker egen prestasjon.
- Ydmykhet: grunnleggende respekt for arbeidet som må gjøres og for andre mennesker.

UTVIKLING AV FREMTIDIGE TALENT

- Disse aktuelle tiltakene er under utvikling av trenere, lærere og skoleledere tilknyttet spisset utøversamarbeidsordningen i videregående skole og Olympiatoppen Midt-Norge. Arbeidet startet på et utøverforum på Heimdal videregående skole 26. oktober 2009.

Tiltak for å sikre god kommunikasjon, involvering og felles forståelse.

Trenerforum.

- Involverte trenere/ støttepersoner.
- Skolemiljøet er ansvarlig for å sikre gode prosesser/ kommunikasjon .
- Møteplasser for trenere i forkant av langsiktige planer/ treningsperioder (hver treningsperiode) Ca. 1 x pr. mnd

Mål: Felles forståelse

- Avklare mål og innhold (hva skal være fokus)
- Rolleavklaringer (hvem gjør hva?)
- Hvor er det faglige tyngdepunktet i gruppen? (det bør ligge forankret i skoletilbudet)

Coaching

- Dype refleksjons- samtaler med utøver
- Ca. 1x pr mnd

Mål: Forstå utøveren sitt perspektiv

- Komme under huden på utøveren (Åpne opp for bevisstheten til utøveren)
- Bevisstgjøring hos utøveren (krav- strategier for videre utvikling)
- Bli kjent med hele utøveren
- Forventningsavklaringer utøver- og elev rolle
-

Individuelle samtaler

Mål: Trener styrte prosesser, hvor trener har et budskap han/hun ønsker å formidle

Uttaksmøter spisset toppidrett

- Skolen har ansvaret

Mål: Definere hvem som er aktuelle med bakgrunn i holdninger, mål og treningshistorikk

Strategiplan

Mål: Felles forståelse for lagets visjoner, mål og strategier

Tiltak for å sikre god kommunikasjon, involvering og felles forståelse.

Treningsdagbok
vpn.ntnu.no.

øveren må læres til å bruke treningsdagboken aktivt i treningsprosessen

Mål: Registrering av treningsdata og subjektiv refleksjon

- Føring av treningsdata
- Subjektiv opplevelse av gjennomført trening
- Kosthold, næring, søvn
- Karaktersetting på viktige variabler
- Evaluering av økt (helheten)

Kartleggingsverktøy 24 t utøver

Mål: Kartlegge faktiske ukebelastning, helhet (0-24)

Blodprofil

Mål: kartlegge helseprofil (3 x pr. år)

Coaching med flere involverte

- Eks. trenere/ lærere; dette stiller krav til tydelig rolleavklaring!
- Dialog med trener

Mål: Tydelig fokus hos alle involverte

Møter med foreldre og andre lærere

- 1x pr. semester

Mål: Sikre felles forståelse

- Konsekvens
- Prioriteringer
- Ernæring
- Restitusjon
- Prøver

Opprette Team i teamet

- Foreldre
- Andre involverte
- Klubbtrenere
- Tvilling

Mål: Fordele oppgaver og ansvar

Tiltak for å sikre god kommunikasjon, involvering og felles forståelse.

Elevsamtale

vpn.ntnu.no.

Mål: bevissthet i forhold til elev rollen, prioriteringer, konsekvens

Rutinelogg

Mål: Oversikt over tidsbruk og rutiner

- Kartlegge hverdagsrutiner
- Dokumenterer basisrutiner for ung utøver/ elev.
-

Gjør riktige prioritering

- Velg en strategi når det gjelder kommunikasjon og samhandling
- Planlegg året tidlig og sett av tid til dette arbeidet

Mål: Prioritere riktig og etablere god samhandling med alle involverte

Videregående skoler med spisset toppidrettstilbud i Trøndelag fylkeskommune

MÅLGRUPPE SPISSET TOPPIDRETT

Bakgrunn

I forbindelse med utredning av prosjektet Spisset Toppidrett i den videregående skole i nye Trøndelag fylkeskommune, har OLTMN kommet med en beskrivelse av hvilke kriterier som skal ligge til grunn for å kartlegge hvilke utøvere som skal være en del av ordningen. Dette er gjort med bakgrunn i talentveilederen som lærere og trenere tilknyttet tilbudet utviklet i 2009:

1. Kartlegge potensielle utøvere som er aktuelle for spisset toppidrett
2. Retningslinjer for uttak når trenerne skal ta ut utøvere på spisset toppidrett i sine respektive idretter. I tillegg vil det være uttakskriterier som vil gjelde for hver enkelt idrett basert på idrettens egenart.

Talentfulle utøvere har både gjennomføringsevne og gjennomføringsvilje.

Gjennomføringsevne

Utøverne skal være i stand til å gjennomføre planlagt trening og relevante tiltak på en tilfredsstillende måte over tid, og på et nivå som fører til ønsket utvikling

Genetisk	Fysiske forutsetninger
Med genetisk menes forutbestemte egenskaper gjennom arv. <ul style="list-style-type: none">• Kroppssammensetning.• Muskeltypesammensetning.	<ul style="list-style-type: none">• Treningsbakgrunn opp til junior alder.• Tåler trening over tid• Har vist forventet utvikling så langt i karrieren• skadehistorikk• Idrettslig nivå: plassering i prioriterte konkurranser og mesterskap

Gjennomføringsvilje

I hvor stor grad er det vilje til å gjennomføre det som kreves.

Motivasjon	Utøverne skal ha ambisjoner om og motivasjon til å jobbe mot å nå et internasjonalt nivå i sin idrett som voksen	<ul style="list-style-type: none">• Langsiktige mål om resultater på høyeste internasjonale nivå• Fokus på prestasjon/resultater og kontinuerlig utvikling• Sterk motivasjon og målrettet• Vinnervilje: vilje og lyst til å bli den beste.• Treningsvilje: vilje til å trene mye og tåle smerte, både fysisk og psykisk• Generell konkurranselyst: vilje til å konkurrere, både mot seg selv og andre.
Holdninger	Utøverne skal ha nødvendige holdninger og vilje til å gjennomføre en langsiktig trinnvis plan frem mot internasjonalt nivå utarbeidet av trener/sportslig ansvarlig	<ul style="list-style-type: none">• Søker innsikt, læring, utfordringer og mestingsopplevelser• Gjør gode valg i hverdagen knyttet til toppidrett• Sterkt eierskap til eget toppidrettsprosjekt• Bidrar aktivt og positivt til teamets/lagets/miljøets utvikling• Samspill: vilje til å forstå og bidra sammen med andre.• Er bevisst egne styrker og svakheter• God evne og vilje til å lære (søker tilbakemeldinger og kunnskap)
Mentalitet	Utøverne må ha et tankesett som baner vei for gode retningsvalg, prioriteringer og handlinger for å bli en toppidrettsutøver	<ul style="list-style-type: none">• Smalt Fokus: vilje til å fokusere på få viktige oppgaver i gangen.• Prioritere: vilje til å gjøre nødvendige valg i forhold til mål.• Tørre å prioritere: vilje til å prioritere det viktigste før det mindre viktige.• Proessorientering: vilje til å fokusere på egen arbeidsprosess.• Selvtillit: vilje til å skape trygghet i eget treningsarbeid (trenger ikke overprestere i konkurranse).• Tørre å prøve: vilje til å ta sjanser.• Selvstendighet: vilje til å arbeide og reflektere på egen hånd.• Lekende: vilje til å leke seg i eget arbeid.• Tålmodig: vilje til å planlegge og fokusere frem i tid.• Tilstedeværelse: vilje til å være 100 % tilstede på trening og utenom trening.• Ansvarsbevisst: vilje til å ta kontroll over faktorer som påvirker egen prestasjon. <p>Ydmykhet: grunnleggende respekt for arbeidet som må gjøres og for andre mennesker.</p>

En forutsetning for å foreta et uttak, er at trenerne kjenner til utøverne godt, da dette er en grundig kartlegging av egenskaper, holdninger og ferdigheter som er nødvendig for å bli en toppidrettsutøver.

Det bør være mulig å kvalifisere seg inn til spisset toppidrett gjennom hele skoleløpet, da det kan være noe variasjon i når utøverne tilfredsstill disse retningslinjene.